

Mette Birkedal Bruun holder oplæg.
Foto: Alice Petersen.

KAPITEL 2

Professor Mette Birkedal Bruun

Mette Birkedal Bruun byder mig velkommen på Københavns Universitets Teologiske Fakultet. Hvis det får tankerne hen på Købmagergade, hvor der stadig hænger et ramponeret mørkt skilt med fakultetets navn over porten, tager man fejl. Vi er i Københavns Universitets nye bygninger ved Karen Blixens Plads, på Amager. Centre for Privacy Studies' (PRIVACY) splinternye, endnu næsten bare lokaler skinner af frisk hvid maling og glasvægge. Mette Birkedal Bruun er begejstret, lynhurtig og taler både med stor ærlighed og store armbevægelser. Vi griner over ironien i, at vi sidder her, fuldt eksponeret igennem alt glasset, og taler om privathed.

Privathed i samfundet – igennem historien og til i dag

Der er ingen tvivl om, at privathedens grænser er et brændende aktuelt emne. Ikke bare i de lande, vi betragter som overvågningssamfund, lagres enorme mængder af data om os, selvom vi er gode, lovlydige samfundsborgere. Så hvad er egentlig det private, når man er et menneske i et samfund? Selvom der i høj grad drages paralleller til vores tid, så tager den privathed, som Mette Birkedal Bruun studerer, sit udgangspunkt meget længere tilbage i historien.

»Projektet handler om at forstå, hvad privathed i samfundet er. Vi går via det historiske, fordi det er det, vi er dygtige til, men også fordi man kan se nogle strukturer på en anden måde, når man kommer på historisk afstand. For selvom denne problematik kan føles meget aktuel, så har den eksisteret ganske længe: hvordan afgrænser vi os i forhold til det omgivende samfund? Hvilken indsigt skal forskellige former for magthavere have på enkeltindviders liv? Lige nu tror vi som sædvanlig, at det er første gang nogensinde, at ver-

den står med de problemer, og jeg synes altid, vi har godt af at se, hvordan det har gjort sig gældende på andre tidspunkter i historien. Hvilke faktorer har haft betydning, hvilke løsningsmodeller har man gjort brug af, og har det fungeret? Selvfølgelig kan man ikke lave en parallelforskydning, men jeg mener, at vi bliver klogere, når vi ser tingene i et historisk perspektiv.«

PRIVACY's forskningsprogram er altså historisk i sin kerne, men samtidig går centerets historikere i forskningsdialog med digital security-eksperter, økonomer og samfundsforskere. I det hele taget er det lidt et korstog for Mette Birkedal Bruun, at historie ikke bare skal være til pynt og weekendhygge, men en forskningsressource for det moderne samfund.

»Et eksempel kunne være, at i 1600-tallet er man optaget af arkiver og den slags, men det er, fordi kongen er optaget af at få styr på sine undersåtter. På det tidspunkt er opfattelsen, at hvis folk har den rigtige tro, går det landet bedre, for så står man i et godt forhold til gud. Det kan vi grine lidt af, men situationen er jo tilsvarende i dag. Værdierne og ideologierne hedder noget andet, men det er de samme faktorer, og der tror jeg, det historiske kan kaste noget lys og perspektivere problemerne.«

Et andet mål, Mette Birkedal Bruun har med centerets forskning, er at undersøge, hvad det i virkeligheden er, vi synes, er så vigtigt at beskytte.

»Hvad er der inde i denne privathedsboble? Vi er meget optaget af grænserne, men hvad er der på den anden side af dem? Jeg er jo kirkehistoriker, og i kristendommen vil man ind i det private rum for at være nærmere gud – men hvad er det, vi ellers mener, vi kommer tættere på, når vi går ind i det private rum? Autenticitet? Eller synes vi,

vi er mere os selv? Og hvad betyder det så i virkeligheden? Det kunne jeg godt tænke mig, at vi blev lidt mere eftertænksomme omkring.»

Jeg kunne ikke være kommet til PRIVACY uden mine munke

Ud over Grundforskningscenter-bevilligen har Mette Birkedal Bruun fået en række fornemme bevillinger og priser for sin forskning, herunder Carlsbergfondets forskningspris og det prestigefyldte europæiske ERC Consolidator Grant i 2012. Det fortæller hun mig ikke selv, men ud fra hendes CV kan jeg se, at hun også har fået tildelt den såkaldte Harald, som er en pris, der gives til årets underviser på Københavns Universitet, efter nominering fra de studerende. Det leder mig til at spørge, hvad hun er allermest stolt af i sin forskning?

»Det er jo sådan nogle meget langsomme ting, jeg er stolt af. Med mindre man pludselig går ind i et arkiv og finder et brev, som ingen før har haft i hænderne, så er processen i vores felt ofte noget med at bruge mange år i arkivet eller på biblioteket, og så læser man en bog, og så læser man en bog til, og så hen over fem år begynder der at tegne sig et billede, og så bliver man klogere. I min egen forskningsudvikling er det vigtigt for mig, at jeg startede med noget nørdet, specifikt og fagnært – middelaldermunke og latinske tekster – og at det udviklede sig til et begreb som »privacy«, som er meget samfundsnært og noget, vi alle sammen har et forhold til. Det har taget mig omkring 20 år, men jeg kunne ikke være kommet til begrebet »privacy«, hvis jeg ikke havde haft mine munke, for så havde jeg ikke tænkt på den måde om, hvordan mennesker prøver at trække grænser mellem sig selv og resten af verden. Det var nødvendigt med den erkendelse, der ligger i at forstå nogle ting til bunds og have nogle redskaber, som også er at kunne latin og at kunne sidde ned i mange timer og gide læse nogle mærkelige tekster [4].«

Mette Birkedal Bruun ser sin udviklingslinje fra en

ph.d. om 1100-tallets munke til et emne som »privacy« som et paradigme for, hvad humanistisk og teologisk forskning kan være, og det er hun stolt af. ERC-projektet er hun ligeledes stolt af, fordi det brød med traditionen på humaniora ved at være yderst kollektivt. »Måske for kollektivt«, siger hun, og konstaterer med et grin, at hun var »sindssygt fascistisk« omkring, at holdet skulle arbejde sammen om alt. Det ville hun nok insistere lidt mindre på i dag, men det var meget ambitiøst og gav nogle vigtige og nyskabende resultater.

Om at kunne indgå i et kollektiv

ERC-projektet hed »Solitudes, withdrawal and engagement in the long 17th century«. Det handlede om tilbagetrækningen fra verden i 1600-tallet i Tyskland og Frankrig, og foruden Mette Birkedal Bruun deltog fire andre forskere med meget forskellige baggrunde.

»Du kan høre, at munke-solitude-privacy, det er det samme, men på forskellige skalaer. Idéen var at studere fire franske steder og fire tyske steder. Altså et fransk kloster og en fransk pigeskole og en tysk skole og et tysk hof og så videre, og undersøge, hvad der sker rent kulturelt omkring tilbagetrækning versus engagement i verden. Hører man eksempelvis bestemt musik, der er med til at understrege tilbagetrækningen; er der bestemte billeder, der har betydning?«

At det blev så kollektivt skyldtes egentlig, at Mette Birkedal Bruun, som hun siger, følte sig som »verdensmester i forskningsansøgningsafslag«. Som så mange andre fik hun ofte den begrundelse, at det overordnede projekt var fint, men at underprojekterne ikke hang sammen. Det gad hun simpelthen ikke høre en gang til. Og det lykkedes, projektet blev finansieret, og så blev det først rigtig svært.

»Det var sindssygt ambitiøst, og jeg vil sige, at det fungerede på den måde, at vi alle sammen blev klogere. Jeg ville have, at vi alle sammen skulle kigge på kilderne sammen, studere et musikstykke sammen. Så skal musikhistorikeren fortælle, hvad det handler om, og arkitektur- og

kunsthistorikeren skal fortælle os om arkitektur og kunst. Jeg ville gerne have haft, at vi var nået til at udvikle en generel metode for at gøre sådan hver gang. Det kunne vi ikke, men vi kom langt. Især mine to ph.d.-studerende blev afsindigt dygtige [4-7].«

Som Mette Birkedal Bruun påpeger, kræver det stor selvstændighed at indgå i et kollektiv. Man skal vide, hvem man selv er, for ikke at miste sin faglighed. Og man skal udvide sin viden enormt. I »Solitudes«-projektet skulle kunst- og arkitekturhistorikeren eksempelvis stå til regnskab for alt, hvad der havde med kunst og arkitektur at gøre. Så de blev alle dygtigere, end hvis de havde siddet alene. Men de var også meget længe om at publicere, og de sendte en artikel ind, der i første omgang blev afvist.

»Der kunne vi måske også have tænkt os bedre om. Vi sendte artiklen til et af de store, meget traditionelle tyske tidsskrifter, og deres respons var omtrent: »Jaja, det er meget godt med al den internationalisering, men når de kommer med deres tværfaglighed, så må vi stå fast og sige stop!«

Det er svært ikke at grine, når man ser diskussionen i tidsskriftets editorial board for sit indre blik. Men det reflekterer en generel udfordring, mange af dem, jeg har interviewet, har berørt, nemlig hvordan man balancerer imellem både at være tværfaglig og at vedblive med at være stærkt forankret og respekteret i sit fags tradition. Det er en udfordring af betydning både for centerlederne og for de unge forskere i centre som PRIVACY.

»Det er en værdi for mig at holde fast i, at jeg både er kirkehistoriker og kan indgå i tværfagligt samarbejde. Det er også noget, som jeg har meget for øje i min omgang med unge forskere: de skal også være genkendelige for deres fagfæller, når de kommer ud på den anden side. Det kan ikke nytte noget, at vi producerer tværfaglige kloner, som er helt fantastiske i vores sammenhæng, men fremmede og bastard-agtige i alle andre sammenhænge.«

At tage alvorligt livtag med de store forskningsspørgsmål

Mette Birkedal Bruun taler sig frem til tre elementer, som hun synes karakteriserer god forskning. Det første hun nævner, er selvstændigt arbejde – noget, der involverer et mod til at være helt sin egen.

»Mit store forbillede, min uofficielle mentor under min ph.d., var en professor i kirkehistorie i Amsterdam. Han sagde altid, at jeg var en af hans eneste læsere, for der var ikke andre, der rigtigt forstod hans tilgang. Ja, det er jo meget smigrende. Det, jeg mener er, at det er vigtigt at turde stå ved sig selv. Det kan vi næsten ikke i dag. Vi skal kunne forstås af alle, evalueres på bibliometriske indikatorer,¹ og de traditionelle tyske tidsskrifter skal kunne forstå, hvad vi mener. Det er en god ting, at vi skal gøre os forståelige, men det er også vigtigt, at der er nogle, der tør at gå helt i deres egen retning. Det er jo på en måde det, Grundforskningsfonden lægger op til. Nogle gange er det vildeste, du kan forestille dig, så vildt, at du næsten ikke har nogen at snakke med. Det er der noget smukt ved. Selvfølgelig skal man øve sig i at blive god til at snakke med andre, men at turde gå så meget forrest, at man kan komme til at stå alene et øjeblik, det synes jeg er fantastisk.«

Det omvendte kan dog også være god forskning, mener Mette Birkedal Bruun. Med det omvendte mener hun dét at være dygtig til at integrere det, som allerede findes. At få den originale tanke og samle tingene på en måde, som får det hele til at spille sammen. Og endelig taler hun sig frem til et tredje aspekt, som hun synes er særligt vigtigt.

»God forskning skal være tankevækkende. Den skal åbne for noget, give mig lyst til at tænke ind i det, uden at give alle svarene hermetisk lukket og så kondenseret og vandtæt, at man bliver helt

1. Beregninger af, hvor anerkendte tidsskrifter man publicerer i, og hvor mange der citerer ens artikler.

træt. God forskning er noget med at tage fat i de store traditioner, tage livtag med de store paradigmer. De ting, jeg studerer, vedrører, hvad vil det sige at være menneske, og hvad folk til alle tider har sagt om det at være menneske. Det er jo et perverst stort spørgsmål. Også selvom det nogle gange handler om helt små detaljer, som hvorvidt det var 3. eller 4. oktober, en bestemt person sendte et bestemt brev, fordi det indgår i den overordnede sammenhæng.«

Vi har allerede været inde på, at det at udfylde sit embede og sin plads i det akademiske system er vigtigt for Mette Birkedal Bruun. Hun kalder det at arbejde

professionelt med sit arbejde, men det tegner et billede af et menneske med en stærk etik. Og ikke mindst her på det Teologiske Fakultet kan det jo være interessant at høre, om der også er specielle etiske principper, som ligger til grund for hendes valg af forskningsemner?

»Jeg er generelt optaget af, hvordan mennesker rumligt forstår deres verden, laver zoner, afgrænser sig og så videre. Min far var arkitekt, arbejdede med byplanlægning og var interesseret i fredninger og landskaber og af, hvilke rum vi indgår i, både konkrete og abstrakte. Jeg er optaget af, hvordan mennesker har givet mening til deres liv til forskellige tider. Jeg har ikke et egentligt

PRIVACY's forskningsprojekt

På Centre for Privacy Studies undersøges begreber om privathed og det private i perioden 1500-1800. Centret arbejder i krydsfeltet mellem arkitekturhistorie, idéhistorie, kirkehistorie, retshistorie og socialhistorie. Den primære forskning er stedbaseret. Det vil sige, at den fokuserer på 11 cases defineret som et bestemt sted i en bestemt periode. Disse cases er repræsentative og udvalgt på baggrund af tilgængelige kilder og mængden af »privathedsmarkører«. Hver case undersøges af et tværfagligt forskningshold med fire-seks forskere. Når en tværfaglig forskningsgruppe har et fælles veldefineret fokus, kan arbejdet på tværs af disciplinerne udføres på en mere integreret og kvalificeret måde.

PRIVACY's cases er udvalgt med henblik på dette tværfaglige arbejde, og de byder på et rigt kildemateriale, der på forskellige måder belyser det enkelte individs plads i husholdninger, boliger og byrum samt i definition og udøvelsen af politiske, lovgivningsmæssige og religiøse idealer, praksisser og reguleringer. Disse cases omfatter København og Amsterdam, som undersøges på tværs af fokusperioden 1500-1800, samt ni engelske, franske og tyske cases, der udgøres af konkrete steder i en mere begrænset periode, herunder Westminster (1558-1603), Dresden (1541-86), Helmstedt (1620-81), Versailles (1682-1715), Glasgow (1728-89) og Arc-et-Senans (1771-1806).

FAKTABOKS I

Når centeret studerer begrebet privathed på et bestemt sted, i et bestemt tidsrum, kan forskerne bedre se, hvilke samfundsmæssige faktorer der er med til at afgøre, at man på et bestemt sted og i et bestemt tidsrum i historien afgrænser, udfordrer, udvikler og teoretiserer privathed på en særlig måde. Den slags dybdeanalyser kan hjælpe centeret til at spørge mere præcist og informeret til de samfundsmæssige faktorer, der gør, at vi i dag opfatter det private, som vi gør.

Der findes ingen fast definition på det private. Det gælder historisk, og det gælder i dag. Mette Birkedal Bruun og resten af forskerholdet på PRIVACY studerer de ord, som deres kilder bruger, samt de grænser og zoner, de etablerer omkring det enkelte individ, både i forhold til personen selv (selvet, kroppen, samvittigheden og så videre), de rum, personen færdes i (hjemmet, sovekammeret, toilettet og så videre), og de teknologier (overvågning, unddragelse af overvågning, kommunikation og så videre), som tages i brug i en given samfundsmæssig sammenhæng. På den måde får forskerne både et bedre indblik i de strukturer, der gør sig gældende for det private i dag, og rejser samtidig det udfordrende spørgsmål omkring, hvad man vil sige om os og vores forhold til det private om 200 år.

ønske om at redde verden, det tror jeg ikke, jeg kan. Men jeg er optaget af at skrive god historieforskning, at beskrive, hvordan mennesker giver mening til deres liv i en historisk sammenhæng.«

The odd one out

Mette Birkedal Bruuns far var som sagt arkitekt og hendes mor fysioterapeut. Hun voksede op i Sorø og var dagelev på Sorø Akademi. Hun er nysproglig student og troede, at hun skulle være historiker, læse dansk eller være journalist. Men intet af det var alligevel det helt rigtige, så hun arbejdede på et forlag de første år efter studentereksamen. Hun kendte en, som læste teologi, og hendes farfar var præst, så teologistudiet var ikke helt fremmed for hende, og det kunne noget både med sprog og med historie. Så hun startede i 1987 og synes stadig, at det er en vidunderlig uddannelse – klassisk, nørdet, mærkelig og vigtig. Men ...

»Jeg syntes simpelthen, det var så svært, jeg fattede ikke en meter. Nå, men jeg studerede, fik nogle 10-taller, havde gode undervisere, og der var et virkelig godt studiemiljø, men jeg følte stadig, at jeg ikke kunne fange fagsproget. Jeg følte mig hele tiden lidt marginal i forhold til det teologiske kernestof og tog også middelalderfag på engelsk og musik. Mens jeg skrev speciale, spurgte min vejleder, om ikke jeg skulle søge en ph.d. Ud over da jeg fik mine børn, er det en af de lykkeligste dage i mit liv. Og lige siden vidste jeg, at jeg ville være lektor i kirkehistorie på Københavns Universitet.«

Mette Birkedal Bruun skrev ph.d. i Aarhus, og i den forbindelse var hun i Cambridge et år sammen med sin mand, som også skrev sin ph.d. Det var, siger hun, fantastisk, men også en særlig »boble« af barsel og studier.

»Hele vejen har jeg på en måde været the »odd one out«. Ikke på nogen flamboyant måde, blot stille og roligt. Men nu kan jeg se, at der var folk, der støttede mig enormt meget undervejs. For eksempel den tidligere dekan her, som holdt hån-

den over mig samtidig med, at han syntes, at det, jeg lavede, var ret besynderligt.«

Senere fik hun et postdoc-stipendium fra forskningsrådet i to år, og derefter kom hun ind i et Grundforskningscenter (Center for Studiet af Kulturarv fra Middelalderens Ritualer, 2000-2010) og havde midlertidige ansættelser i lang tid, indtil hun i 2009 blev fastansat som 42-årig. Så hvor har hun egentlig følt hun hørte til, og hvem har påvirket hende fagligt?

»Jeg har aldrig haft den der »Doktor-Vater« eller »Doktor-Mutter«, i hvis fodspor jeg har fulgt. Det har været et savn, og jeg har tit følt, at jeg skulle lægge sporene, mens jeg kørte. Men jeg tror faktisk, at den ensomhed – men ikke en ensomhed på den triste måde – betød, at jeg skulle bruge mange kræfter på at forstå, hvem jeg var fagligt, og på at positionere mig, hvilket har bidraget til, at jeg er god til tværfagligt arbejde. Jeg er blevet rigtig god til at høre, hvad andre siger.«

Faktisk har Mette Birkedal Bruun haft megen faglig støtte, bare ikke ad den indlysende vej. Hun nævner igen den hollandske professor, hvis bog inspirerede hende så meget, og som inviterede hende til Amsterdam og læste hendes ph.d. igennem, uden nogensinde at have mødt hende.

»Den generøsitet, som jeg har mødt hos ham og den tidligere dekan og flere andre, den sætter jeg rigtig højt, og hvis jeg har været i stand til at give den videre, så har jeg opnået meget. I forhold til forskningsledelse har jeg altid ladet mig inspirere af andre. Marie-Louise Nosch, Dan Zahavi og Rubina Raja for eksempel har været forbilleder for mig, og også flere naturvidenskabelige forskere. Og Nils Holger Petersen, den ambitiøse leder af det Grundforskningscenter, hvor jeg var i otte år. Han var enormt god til at give unge mennesker en chance, invitere dem med til konference, give dem vind i sejlene og luft under vingerne. Så det drejer sig også om at møde de rigtige mennesker og få de rigtige muligheder på det rigtige tidspunkt.«

Den 840 sider tunge bog

Vi er nået til punktet vedrørende gennembrud og svære tider, og da jeg spørger Mette Birkedal Bruun, hvad hun ser som sit faglige gennembrud, tøver hun lidt.

»En meget vigtig ting var, at jeg redigerede »The Cambridge Companion to the Cistercian Order« [8]. The Cambridge Companion samler alle de bedste i et felt og udgiver en håndbog, som bliver state-of-the-art. Jeg havde udgivet min bog om Cistercienserne og havde deltaget i en del konferencer om dem, men alligevel – det er ikke så tit, at danskere bliver bedt om den slags af et forlag som Cambridge University Press, og jeg var ikke et særlig stort navn, så det var helt vildt. Jeg skulle kontakte de 20 førende i mit felt og spørge, om vedkommende ville bidrage med en artikel, og jeg bestemte, at håndbogen skulle handle om withdrawal og engagement, det vil sige mit eget forskningsfelt. Håndbøger som disse kan holde i 30 år og bliver state-of-the-art i feltet. Og bogen blev på en måde min forskningstematik lagt ned i de 20 førende forskeres diskurs. Det gav mig virkelig blod på tanden.«

Et andet stort værk var en mere knudret oplevelse, selvom det endte med at opfylde sit formål. Det var den doktordisputats, som hun forsvarede i 2017. Og som i øvrigt udløste en serie af bandeord fra professor, dr.theol. Mette Birkedal Bruun.

»Professor MSO (»med særlige opgaver« – en stilling Mette havde i otte år) er en underlig teenage-stilling. Man er ikke barn mere, man er voksen og professor, og samtidig er man det overhovedet ikke, hvis du spørger de »rigtige« professorer. Det blev i stigende grad svært for mig at håndtere. Jeg var forskningsleder, havde et ERC-projekt, men for nogensinde at blive fuld professor skulle jeg skrive disputats, for sådan gør vi i mit fag. Det handler igen om de forskellige fags spilleregler, som vi er nødt til at overholde ved siden af tværfaglighed og det hele. Det handlede

også om, at jeg følte, at jeg ikke rigtig var god nok, så længe jeg ikke havde den. Så det var noget med at tilkæmpe mig en faglig plads, hvor jeg kunne stå nogenlunde fast. Det var ekstremt hårdt at få den i hus ved siden af et ERC-projekt. Men så afleverede jeg en disputats på 840 sider [9], forsvarede den og blev udnævnt som fuld professor dagen efter. Disputatsen er vigtig i mit fag og for vores opfattelse af, hvordan man måler kvalitet, men set i et andet lys havde det måske været klogere at skrive en bog direkte til et akademisk forlag. Nu sidder jeg med 840 sider, som er rigtig disputats-agtige, og som jeg er fagligt stolt af, men som skal skrives igennem og forkortes for at blive til en bog, som kan udgives.«

Ovenstående peger på en vis stædighed. Hvad er det ellers, Mette Birkedal Bruun kan, som har gjort, at hun er i international topklasse i sit forskningsfelt?

»Jeg kan godt lide at lytte til andre. Jeg tror, det har gjort mig til en dygtigere forsker, at jeg er optaget af, hvad folk siger og prøver at forstå det. Jeg tror også, at det gør mig til en bedre tværfaglig forskningsleder. Jeg er også konflikttsky. Det er ikke en kvalitet, men det har en værdi, at jeg altid gerne vil finde en anden løsning end konflikt, finde veje til at få modsætninger til at mødes eller sige: »Kan I ikke se, at det er spændende, at folk mener noget forskelligt?« Hvis jeg har en plads, og det er mig, der har autoriteten, så er jeg ret stærk. Jeg er god til at sidde i studienævn, og jeg tror også, at jeg er en god centerleder. Jeg kan godt lide at arbejde, og nu hvor mine børn er store, arbejder jeg rigtig meget. Jeg glæder mig over det, så det er ikke et offer. Jeg tror også, jeg er god til at se muligheder som med forskningsbevillinger for eksempel. Når jeg får et afslag, tænker jeg ret hurtigt i at dreje ansøgningen i en retning, så det bliver bedre, i stedet for at gå og ærgre mig. Jeg tror også, jeg er god til at se muligheder i andre mennesker. Jeg opfatter ikke mig selv som meget risikovillig, men lige der er jeg villig til at tage chancer og lade mig imponere. Måske er jeg modigere, end jeg tror.«

Mette skal lige cykle på det

Hun er målrettet, Mette Birkedal Bruun, og hun har høje forventninger til sig selv og til andre. Hun er nem at begejstre, som hvis kassedamen i Netto gør sit arbejde godt – men kan også blive meget skuffet, hvis nogle slækker eller skærer hjørner.

»Jeg tænker meget, men heldigvis cykler jeg 13 kilometer til og fra arbejde hver dag. Mine kolleger siger: »Mette skal lige cykle på det«, og det betyder, at jeg tænker, mens jeg cykler, og så bliver det som regel løst. Så jeg tænker meget, men jeg er ikke en rugende type, jeg prøver at tænke løsningsorienteret.«

Noget af det, hun tænker over, er, at centerets forskning skal være i overensstemmelse med hendes overordnede værdier og mål. Er de så de samme, som de altid har været?

»Ja, det tror jeg de er. Men nu har jeg noget magt at sætte bag dem, som gør en kæmpe forskel, især når det gælder bløde værdier og mål. Mine værdier kan se lidt bløde ud – man skal opføre sig ordentligt, man skal tage ansvar og være dygtig på sit felt. Men når der er magt bag værdierne, kan de blive en fordring og dermed bruges til noget. Vi skal uddanne vores unge mennesker ordentligt, og vi skal behandle dem ordentligt. På den måde er værdierne de samme, men der er kommet en anden kontekst for dem, og jeg har fået mulighed for at få dem igennem og give dem en stemme på en ny måde.«

Det ser sandelig mærkeligt ud,
men lad os nu se, hvordan det kan spille

Hvordan laver man fremragende forskning om et så bredt og umiddelbart uhåndgribeligt emne som pri-

Privathed, teologi og kirkehistorie

FAKTABOKS 2

PRIVACY huses af Det Teologiske Fakultet på Københavns Universitet, og kirkehistorie er en af centerets kernerdiscipliner. Ud over færdigheder i sprog, filosofi og historie, som er nyttige i arbejdet med de tidlige moderne tekster, har Mette Birkedal Bruuns teologiske baggrund været et vigtigt afsæt for studiet af det private. Hun er kommet på privathedsbegrebet gennem års forskning i religiøst motiveret tilbagetrækning. Hendes forskning har vist, hvordan religiøs tilbagetrækning tit afgrænses af skel (fra mure til retoriske figurer), der kan virke robuste, men er præget af porøsitet. I bestemmelsen af det private finder vi ofte en tilsvarende paradoksalitet, hvor det private er afgrænset af en tilsyneladende fast og stabil, men ved nærmere eftersyn flydende markering. PRIVACY kan altså bruge indsigter fra det religiøse felt som indgangsvinkel til studiet af ikke-religiøse former for tilbagetrækning [10].

Afgrænsningen af det private sker blandt andet der, hvor individet møder omverdenen. De teologiske discipliner har en lang tradition for forskning i netop dét forhold, og kirkehistorikerne undersøger det på

tværs af 2000 års historie. Kirkehistorien har mange eksempler på grænsedragning omkring et individ eller en gruppe af individer, som har karakter af en form for privathed eller ligefrem kaldes »privat«. Tilsynecomster af noget, der kan opfattes som tidlige former for privathed, findes for eksempel i bestemmelser om, at den troende skal gå i enrum med Gud, eller instruktioner vedrørende den fromhed, der finder sted i hjemmet. Mens begreber om det private i den tidlige moderne periode generelt er enten neutrale eller negative, opererer de religiøse tekster i et register, hvor det at gå ind i et privat rum – konkret eller i overført betydning – er positivt, fordi det bringer den troende tættere på Gud. Her ser vi måske en forløber for senere tiders ikke-religiøse forståelse af det private rum som særligt privilegeret.

Endelig undersøger kirkehistorikere idéer, praksisser og institutioner, der er indfældet i et bestemt værdisystem. Deres indsigt i den kristne tradition er et godt afsæt for at stille analytiske spørgsmål vedrørende de – ofte benægtede – værdi- og trossystemer, der præger vores nutidige begreber om det private.

vatliv igennem tiderne? Ud over at lave en stram og veldefineret forskningsplan inviterede Mette Birkedal Bruun og hendes kolleger 44 ansøgere fra 17 forskellige lande til København til rekrutteringsseminar i halvanden dag med information, interviews, udflugt til Rosenborg, pizza og papvin. De studerende var så glade for at møde hinanden, at de bad om en intern mailingliste. Jeg spørger, hvilke typer mennesker hun ledte efter?

»De skal kunne brænde for noget, og de skal have lyst og mod til at indgå i dette fællesskab – og synes, at udfordringen er spændende. De skal ville præmissen om det excellente og ikke synes, at det bare er varm luft. Og de skal have reelle kompetencer som sprog og erfaring med at arbejde i arkiver. De skal også være forskellige – vi skal have nogle, der er kreative, men det skal balancere. Har man én, der hele tiden siger: »Vi skal bare derudaf, og det kan kun gå for langsomt«, skal man også have én, der siger: »Ej, vi skal lige tage det roligt her og sikre dybden.« Diversitet er mange ting – faglighed, nationalitet, køn, personlighed.«

Som Mette Birkedal Bruun gør opmærksom på, er der, trods diversiteten, et betydeligt sammenfald mellem den type forskere, hun gerne vil rekruttere, og hende selv. Samtidig er der ganske stramme rammer for deres projekter. Hvordan vil hun sikre sig, at de kan gå deres egne veje?

»Jeg vil gøre det tydeligt, at for mig er rammer det, der giver frihed, og jeg vil virkelig forsøge at vise dem min vision, for jeg synes, at jeg har tænkt noget smart. Jeg skal sommetider holde fingrene for mig selv og kunne sige: »Det ser sandelig mærkeligt ud, men lad os nu se, hvordan det kan spille.« Jeg håber, at jeg kan være stor nok til at rumme og dygtig nok til at forstå værdien, når de går ad veje, jeg ikke havde forudset.«

Faglighed og tværfaglighed

»Ordentlighed« går igen mange gange igennem inter-

viewet. Man er ikke i tvivl om, at det er en værdi, der betyder meget for Mette Birkedal Bruun. Efter afsluttet ph.d. eller postdoc skal de studerende forlade PRIVACY med ordentlige akademiske værdier og lyst til at gøre tingene ordentligt.

»Glæden ved det akademiske, ved at arbejde sammen, lytte, få idéer, lære nye ting, stræbe højt – det kunne jeg godt tænke mig, at de tog med herfra. Motivationen til at ville deres kolleger fagligt. Det ville ærgre mig, hvis de alle gik herfra og tænkte, at de aldrig nogensinde skulle arbejde sammen med andre mennesker igen. Sådan kan man jo have det indimellem. Men jeg håber, de vil have lyst til at opsøge kolleger og få en masse godt samarbejde i gang.«

Det er jo også et sjovt paradoks, at I arbejder på en meget kollektiv måde med netop privacy. Hvordan vil det påvirke dine forskeres karriere, tror du?

»Tværfaglighed handler meget om at forstå, hvor faggrænser går. Jeg lærte af ERC-projektet, at det er en forsimpling blot at anskue noget udelukkende fra en arkitekturhistorisk eller kirkehistorisk vinkel. Vi er alle opdraget til, at vores egen måde at se tingene på er den rigtige, og vi har svært ved at acceptere andre tilgange. Det er mærkeligt, fordi de fleste er indforstået med, at vi hver især har vores individuelle faglighed, men alligevel er der noget grænseoverskridende ved at skulle tænke, at den andens faglighed i princip kan være lige så korrekt som ens egen. Der tror jeg, at den tværfaglige opgave ligger i både at være meget tydelig med sin egen faglighed og på den anden side virkelig investere kræfter i at forstå, hvordan den anden arbejder, og hvordan vi kan bringe de to ting sammen på en god måde.«

Og hvad med forskernes muligheder bagefter, hvad kan man med en ph.d. i privacy, i modsætning til en ph.d. i klassisk kirkehistorie eller munke for eksempel?

»Jeg har før oplevet, at forskere har følt en spænding mellem det, de skulle kunne rent CV-mæssigt, og deres rolle i kollektive projekter som

PRIVACY. Vi synes, det er fint med tværfaglighed, men fagfelterne synes det ikke nødvendigvis. De synes til tider, at det er nogle underlige blandingsprodukter, der kommer ud af det. Jeg mener, at det er en blanding af fordomme og angst, men de skal jo alle sammen være genkendelige i deres egne fagfelter, når de kommer ud på den anden side. Jeg kan synes, at jeg har uddannet de mest vidunderlige mennesker, som kan alting fagligt, og så møder de en forstokket professor, som kun kigger efter helt bestemte traditionelle meritter. Vi arbejder med at sikre kernefagligheden inden for det tværfaglige felt, og her mener jeg eksempelvis, at dét at skulle være arkitekturhistorikeren i sådan et fagfelt er meget skærpende for ens kernefaglighed. Det skal vi arbejde videre med.«

Hvad med dig, får du selv tid til at tænke store tanker om privathed i dette kæmpe projekt?

»Det skal jeg have, for det er min vision, der skal drive det hele. Og her er det heldigt, at jeg tænker hurtigt. Jeg er god til at få hurtige idéer og hurtig til at se sammenhænge. Det tager mig lang tid at skrive, og det bliver nok mit største problem. At skrive en artikel som er seriøs, afrundet og velunderbygget, det tager lang tid. Men forske, det skal jeg nok få gjort. Det er nødvendigt.«

Smart på en ordentlig måde

Mette Birkedal Bruun mener, at selvom professionaliseringen af forskningen har mange styrker, så er det vigtigt for samfundet, at vi ikke kun halser fremad, men at vi også sikrer de rødder, som er forankret i historien.

»Måske skulle der være en nørdepulje, så vi ikke mister kernekompetencerne og de forskere, som er ekstremt dygtige i deres grundfaglighed uden nødvendigvis at være super innovative og tværfaglige. Måske skulle der engang imellem udbydes noget i matematik og fysik, som ikke handler om kvantecomputere, men om matematik for ma-

tematikens egen skyld. Her på PRIVACY skal vi for eksempel blive ved med at indtænke Augustin (kirkefader fra 400-tallet) i vores forskning, selv om det ikke nødvendigvis i første omgang bidrager til at løse samfundsproblemer. Men fordi faget ellers bliver udhulet indefra, og fordi faglig styrke er vores fineste akademiske ressource også internationalt, har vi brug for den styrke også for at arbejde med samfundsmæssige udfordringer. Mine kolleger kan godt finde på at sige, at hvis det alt sammen skal være sådan noget tværviden-skabeligt noget, hvad så med forskning i Augustin for eksempel. Og det er jo rigtigt nok. Der er en fare for, at vi allesammen bliver lidt smarte og hurtige, men jeg synes, vi på centeret arbejder hårdt på at være smarte på en ordentlig måde, fordi vi for eksempel spørger til, hvordan Augustin og andre klassiske forfattere og problemstillinger bidrager til udviklingen af begrebet om det private.«

Hvordan kan man sikre, at der også bliver forsket i emner, der ikke på samme måde er »moderne«, men stadig er vigtige? Skal der også være faste bevillinger uden konkurrence, for eksempel?

»Det tror jeg. Vi kan ikke klare os alene med Grundforskningscentre og ERC-grants. Og vi kæmper alle med samfundsmæssig anerkendelse, for der er så lidt respekt tilbage omkring det akademiske felt. Jeg kunne godt tænke mig en høj grad af tillid, som naturligvis ledsagedes af penge. En generel tillid til, at det, der foregår, er af høj kvalitet.«

Basisbevillinger er jo også udtryk for, at der sidder nogle begavede mennesker, som kan udføre et vigtigt arbejde uden at det nødvendigvis er paradigmeskiftende. Og det kunne vel være, at man i sit arbejde med Augustin pludselig opdagede noget, som blev det næste PRIVACY?

»Lige præcis. Eller når vi tager Augustin-forskeren med ind i PRIVACY, hvilket giver en ny vinkel på både PRIVACY og Augustin. Jeg synes jo, det er pragtfuldt at være centerleder. Det er fanta-

stisk. Det er jo en forkælet situation ud over alle grænser, men det er også vigtigt, at de andre kolleger ligeledes føler sig værdsatte, både hvad angår omdømme og prestige.«

Så flere nørdepenge – skulle der være flere penge i det hele taget?

»Det er nemt at sige, at der skulle være flere penge i systemet, men det ville være dejligt, hvis succesraterne var en lille smule højere, så vi kunne støtte flere af de allerbedste. Ikke mindst unge forskere bruger enormt meget tid på det og bliver modløse undervejs og skal samtidig skrive sig til en karriere og have små børn og så videre. Det er et hårdt liv.«

Problemet med tiden

Hvordan skal de unge forskere støttes bedst, med et Grundforskningscenter eller med små uafhængige start-up-bevillinger?

»Jeg tror nok, at ph.d.-studerende i samarbejdsprojekter generelt har det godt, fordi de har nære kolleger i det daglige. Og hvis vi ældre forskere havde mindre travlt, så havde vi nok også mere overskud til at tage os bedre af de unge forskere. Det kunne jeg godt ønske.«

Hvor skulle den tid komme fra?

»Den skulle komme fra politisk hold, forstået ved, at vi ikke hele tiden bliver underlagt nye reformer og hele tiden skal måles og vejes på nye måder og i forhold til nye paradigmer. Én ting, som ikke nødvendigvis behøvede at være meget dyr, ville være længere udsigter og fastere budgetmodeller. På den måde kunne man skabe en tryghed, der gør, at vi kan sigte lidt højere og lidt mere ambitiøst. Det ville jeg ønske.«

Professor Mette Birkedal Bruun

Født 1967 i Danmark

Uddannelse: Cand.theol. fra Københavns Universitet 1995, Visiting fellow, Clare Hall College, Cambridge, 1997-98, ph.d. fra Aarhus Universitet 2000

Professor i kirkehistorie, Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet

Leder af Center for Privacy Studies (PRIVACY), startet 2017

Modtager af talrige priser og bevillinger, for eksempel en ERC-bevilling 2013-17 til projektet SOLITUDES, Carlsbergfondets forskningspris (2017) og Einar Hansen Forskningsfonds pris for fremragende humanistisk forskning (2017). Medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
